

یکینی

دوشونیه چله

یانانله یاردیم

اشخاب استانبولک بویوک واسکی بر پارچه سی
دها یاندی. بو کوکلی کارکیر بنالی، دوقمقرسوقاقلی
استانبولک کونکندده او پارچه ماضیدن بر یادکاری
قالمشدی. عنعنله بایغلی، ماضیسه سیغیش،
تاریخیه بورولی نه ساکن، نه متوکل بر عمر
سور یوردی ...

دهمهله چهلک چاتیشمه سندن چقان سیکیر
بوزوجی مذین کورونوسی بو برلرک سسلکنی
اخلال ایدمه یور، عصرک مادیا نه طایان حرصی
بورلرک دیندارلندن ایچری کیم یوردی. او ایتریه،
لوش شاهله آراسنده اذان سسلرله ذکر و آیین
صدالینک یوره کاره ایشله ن فائده ن تأیری دوام
ادیوب کیدی یوردی. قوف، چوروک قایلامالی؛
چاروق، چو کوک جوبیلی جمالس اولر؛ دورک
دهشت ویریمی اخلاق سزلندن اورکمش ده برلرله
صوفولشن کی صیرت صیرنه دایالی، صوصمن

بنالرم روجه نه قدر مونس، نه قدر آشنا کوردی ...
یولرده انسان، باشلری بویوک چینه تیکر بکلرن
اونره کومولو غریب مزار طاشلرینه، سهرلی
حاصرلرله قارا دونلر دکولن تنها قیر قهرلرینه؛
آرقه لری دونوک کهنه اولرله چورولشن کیش
چایرله راست کایردی. او سوقاقلرده بوستان
قوبورلرک غیجیردیلری دویولور، لیلرک شطلمه سی
ایشیدیلر؛ غیرلانچلرک غله غله قوشوشدیلری،
قومورلرک قیرلده وکوله دولاشدیلری کورولوردی.
اوساده و متانتسز اولرده اسلاینت صافیت و توکل؛
بو آلاشسز، قایانچ شله لرده اسکی تورک لک قانعی،
کاملکنکی یاشاردی. عصرلر اولکی حایزری حالا
یاشاتان بو برلر عادتا بر بابا یادکاری، بر تاریخ
نونه سی، اسکی استانبولک صولک بیهی، آلمه می،
آک جانلی سیدی. ایشته یانان، عصرلرک جانی اوله رقی
بزه دودیع ابتدکی بویه شلتسز برلی برکداردی.
قیرمزی یازیلتیلی یایر مانعارلرله نازه قالاقلشن
خوش کوکولر قایانان باصیق اولدره اوغرادیلم

اولوردی؛ میندرلرینه قوبو اهراملر سهرلی،
نچرملرینه رنگلی جیچیلرک لری بو قایانچ، چوقور
چیرملرین خط ایدردم. قابو طوقاقلنک دورغون
سوقاقلده کی فضل شطلمه سی، ایچیردن کلن شارقاق
تلغین سسلری، ایله کیرنجیه اکثریا یکی بیقانش
پولنان ماطله طاشلعه اوزاتیلی قیل دیشی کی
تر تیز تخته له نه قدر خوشمه کیدردی ...
یازین، سوقاقلرده رطوبت اکسیک اولمایان بو
کولکل، یوسونلی عله لردن آنتارلی آملر،
عراقیله دویولر، تبری شیلرله قارشیلشورق،
فسلری نظر بونچوقلی، قاشلری راستیلی چوجوقلری
سیر ایدورک دونه دولاشه کچلیمک زمانلر وجوده
وروجه غریب بر سرینک یاییلردی. آتادولو
قصبه لرکی خاطرلاناتان بو سیراندن عودنده بکفا غلظتک
کورولتوسی، تراموا و اوتوموبیل شطلمه سی،
غله می و نفس پرست خلق نه چیرکین کاردردی ...
بو یانغنده بز استانبولک هم برلرله، هم اجنیلرله
آک شخصیتی، آک ممتاز و قیمتلی کورون بر قسمنی
غالب ایتدک. استانبولک بو یانغنده استانبوللندن
بر درجه ده اکسیدلی. یازینکی اسکی استانبول،
قغیر استانبول یاندی.

•••

یوره کزی سیزلعه کافی کلن بوضایع، مع الاسف،
تاک دردیز دکدر. اصل درد بو ساکن، قایانچ
شله لرک شیدی آب آچیق، کورولتو میدانلرده
قالا ساکلری، قغیر و ناموسکار بر قسم هم شهرلری لری
یوقسولغیدر. انسانک بو دورده بر دمیر چپو یی
بر آلتون ایتکه، بر بلوراق کیره میتی بر بلورکسه
فیانت آلدینی قوشولم؛ دوشونمه ک بر باصمه
کوملک بر چوخه ایلیمه، باصنه، بر چوروک چوراب
بر سلاقم چیزمه بدلنه ساتیلور. یانانی برینه قوبی
ایچون قارولک خزینه سی، ضرری قایانچی ایچون
خاتم طاییک احسانی بیه کفات ایتر. ذاتا بز
بو یانغنده بردها عینی شکله، عینی تاریخی خوش
منظر میلیه وجوده کلمه شنه امکان اولمایان بر اسکی
آبدن محروم قالدق؛ بو یانغین بزه عنعنه بر اسکی
وماضیه می بر آرز دها قولای اولوتامز ایچون
میدان آچدی؛ بز بو یانغینه علی العاده بر شله دکل،
ماضی جانی اوله رقی کورلریز اوکنده دورودران
برلده، بر اخلاقی قبیله، غائب ایتدک.

لکن شیدی اونی دوشونیه چکر. تاریخی
زیانزده، ملی قایمه، اقتصادی آچقیزه باقمه ساعده
یوق. بیلیورک اواکون کوکله سیغیان یانغین
دومانک هر زردسده کی قیت آک بپالی هاوانه
سیناره لرینک کندن چوق فضلهدی؛ اواکون کوک
آک بویوک اسرافنی یاشدی؛ چلغین برهوا اچنده
آک بپالی بر دومان ایچورک آک طالانه بر سورنده
کیلمشیدی. بز یانانله یاردیم جهتی دوشونه چکر،
یوق دوشونعه لی بز، دوشونمه یالکر بوالالی!
بن شو سطرلری حزنی بر کیجه اچنده یوره ک
یانه یانه بازارکن دیشاریده جوشغون، ایشله می
بر یاغورک متادبا دوکولدیکی ایشیدیلورم. هسلرله
فیض، تالانله برکت و بره جک اولان بو قطره لر
قایار بر دماله کی کوکک اوسته دوکولور؛
یانغین چقانلری دوشونویور، یانغین آجیق
جانلری قورتارایلش نینه لریزی، دده لریزی،
یاورولریزی خاطرلیرق شیدی، شو ساعده
سیغیدر برلرله داملر، بابانچی داملر، حافظه سز چادرلر
اوزندن آقان بو سیل آنتده نصل غلی عمل
بکشدکارکی کوز اوکنه کتیر یورم. اونلر ایچون
دانا آجیق هوا، پیار، کوزلکده بر فلا کتند؛
فلا کته اوغرایانلری طبیعت کوزله کی تسل ایتر،
بالعکس توزه ر غلرلینک بوی آنتده اریلنلر ایچون
یالکر بر کوزلک وارد؛ هم حسلرک یاردی ...
بیلیورم، تورک، سنده زکین دکلک؛ سنده
بوکون ییکه قانش، راحته قاوشمش بر حالده
یونجیورسک؛ سنکده تونکنز دردلرک، صایسز
نصائرک، حدسز احتیاجلرک وار؛ فقط اریکندن ده ویر
مکه، نصائرک ده آیرمه غیجیورسک ... چینه دککن،
کیلرک دککن چقارایورسک اوکیکه ... کوزستر،
اودا کده بر حاضر! احتیاج اچنده قورلطان،
ازدحام آراسنده اریلن اقرا کی آرامق، احبابی
صوروشدیرمی وظیفه کدر. مالکنک ورمیورسک
کولکلکن ویر؛ ملککده قول ایدیسورک قیلکده
بر کوزستر ... آرا کیلوب صوروشدورولش اولقی
بیه او بدبختلر ایچون تیلدر.

بیک درلو عوانلر، درلو مقصدلر آتندده چیتلر
تأسیس این خیره خاغلرین ایچون ایشته مرحل،
شفقتی قیلرلی غدا لاندیرمقی نه مهم وسیله ...
ایشیورمکه یانغین چقان طولک، یوقسولر قادی

اجتماعیات

اسکی تورکرده

۱

دیند سحرک فرق

اسکی تورکرکه دینی حقهده (دینار تاریخی) ینه دائر یازیلان کتابلرده بک آز معلومات واردور . بو حاکم سبی ، تورکرکه اسلامیتدن اولسکی دیناری حقهده کافی وثیقهلرک موجود اولماسی دکلدر . بزه اسکی زماندن خبر ویردن کتابلرده بوکی وثیقهلر ایستئیلن مقدارده اولماسه بیلر ، یاقوتلر و آلتایلیلر کی بوکون حالا اسکی اعتقادلردنر بویوک بر قسمنی محافظه ایدن تورک شعبه‌لری کوزمزرک اوکنده جانلی وثیقهلر حائنده دوربیرلر . اسلامیتدن اولسکی تورک دولت وجهینی آکانه بیلدک ایچون ، او زمانکی تورک دیندنک بیلنمسی لازمدر . بناءً علی ، اسکی تورک دینی تدقیق ایتک بوکون اهمیتی بر مسئلهدر . آوروپا عاقلری مغولستان ، سیریا ساحلرندره یاشایان قوملرک و بومیانده اسکی تورکرکه کرک دینی و کرک سحری سیستملرنه مشرک بر تعبیر اولوق (شامانیزم) نامی و بریورلر ، (شامان) لری بو قوملرک هم روحانیلری ، همده سحر بازلی کی تلق ایدیورلر . یوتون دینارده دینی آیتلرله سحری آیتلر قعلی بر سوزنده بری برندن ایریدر . او حالده ، عمومی قانونه تماً اسکی تورکرکه لوقموشولرندده دینی سیستمله سحری سیستملک آیری اولسی اقتضا ایدر . ایشته ، بز بومقالرده ، اسکی تورکرکه دینی تدقیق ایدرکن ، بودینک سحرله اولان مناسبتی آدیم آدیم تعقیب ایدم حکمز کی ، بو ایلک مقالهده باخاسه بو موضوع اوززنده دولاشه جفز .

محمود کاشغری به کوره ، اسکی تورکرکه دینک اسکی تونک ضمیمه (نوم) گلهسیدر [۱] . (تاکری نومی) تاکریک دینی مناسبتدور . تورکر عینی زمانده یوتون دینارده (نوم) نامی و بریرلرمنش . دیوان لمانده (نوم صنین لغتدنر) دینلمسی احتمالک بوکرکه کچینجندن آلتدینقی افاده ایدیور . او حالده ، مستسخلر (صین) گلهسی (صنین) شکندده تحریف ایشمار دیکلدر .

ومغیرا کیدور . دائماً صدک یاننده بولورلر و کافرلرک کتابلری و احکاملاری اوقورلر [۱۲] .

محمود کاشغری به کوره تورکرکه سحره و بر دکلری اسم تورک فاسیله (یانی) گلهسیدر . تورک قالی شرق تورکیسته مخصوص اولوب اوچ نقطه‌لی اولسی یازیلیر و (W) حرف کی تلفظ اولور . غرب تورکیه سنده بو حرف اکثریتله (و) ه تبدیل ایدر . بناءً علی ، بو بکلینی اوغوز شیوه‌سته چو بریرسک (یالوی) صورتده یازیمک لازم کایر . بوکلندن اشتقاق ایتک اوزره شرق تورکیه سنده سحر بازک اسمده (یالوچی) ایتمش [۱۳] .

کوزیلورک بو بکل (ایلی) معناسته اولان (یلاواج) گلهسته بکزیور . اسکی اوغبورلرایلیجه (یلافی) درلرمنش [۱۴] .

محمود کاشغری سحر دن باشه برده (کهانت) نامله بر شی قبول ایدیور . کهانت سحرک ای طانیان قسیدر . کاهن ، سحر ای برصقله یابان آدامدر . بویوی ایسه سحری فنا مقصدله یاپار . آوروپالیلر برنجیده (آق سحر *magie blanche*) ، ایکنجینیه (قاره سحر *magie noire*) درلر . محمود کاشغری تورکیهده کهانتک بر نوعنه (بات) نامی و بریلدیکنی بیلدیریور [۱۵] .

اسکی تورکرده (قاش) نامی و بریلن بر طاش واردی . بو طاش واسطه بیلر یاغور یاغیریلدینی ایچون ، بوک (یاغور طاشی) ده دینیلیدی . ینه بو طاشله روزگار اسدیریلر ، یاغین سوندورولور ، یاز اورتندده قار یاغیریلیدی .

محمود کاشغری (یغا) تولکسندده بو طاشله بر یاغینک سوندورولدیکی و یازین قار یاغیریلدینی کوزیلر کوردیکی سوبیلور . ایشته بو طاشله یابان سحره (یات) دینیلرمنش . (یات طاشی) اسمی ده آلان بوسحری طاشه ، صوکران (بدا طاشی) ، (جدا طاشی) ، (باده طاشی) آدلری و بریلش و بوکلر فرانسزجه بیده (*jade*) شکندده کیشدر . عجبیلر بو طاشه (یش) نامی و بریرمن . معمایه ، بوکلرکده اصلاً تورکجه اولدینی فرض ایدیلر بیلر . چونکه ،

[۲] تین — اللج من امه الکفر . وهو فیه کالعام و التین فینا . وهو ابدأ بکون عندا علم و یقرأ الکتاب و احکام الکفره تعوذ بالله تعالی من . (دیوان لغات ترک ، اوچینجی جلد ، صیفه ۱۲۷) [۳] یانی — السحر منه یقال للساحر «بلیفیج» دیوان لغات ترک ، (جلد ۲ ، صیفه ۲۵) [۴] دیوان لغات ، جلد ۳ ، صیفه ۳۵-۳۶ .

[۵] یان — کهانتک تشکهن باخاء مخصوصه عجب بها الطورالرخ و غیرها . معروف ذلک فیها ینیم . وانی عایت ذلک ینیم . فعل ذلک لاطفاء حریق وقع هناك لجاء اللج علی الصیف باذن الله تعالی واطفاء الحریق بحضری . (دیوان لغات ، جلد ۳ ، صیفه ۰۲) .

آلتدن یاردیم کورسونلر ، فادین آغرتدن تسلی دیوسونلر ، فادین کوزلندن قوت بولسونلر ! مقصدی نه اولور ایسه اولسون ، تجارت و یاخیرت ، هر جمعت ، هر شرکت حصه‌سته دوشن فدا کارلنی یانلی ، ایچنده یاشایوب قازاندینی بو شهرک فلا کشته ، دردینه اشتراک ایتیلر . علی الخصوص اهالیکن تقدیمه ، اعتراضنه قارشى درحال جوشه‌رق حساستدن بول بول بحث ایدن زمانه زنکیلری ایچون ، بو، الهاک و خلقت قارشینده تقصیرلری عفو ایدنرک جک خیرلی برایشده اولاییلر . ایلله حیرت ، آک بویوک ، آک مهم کارنی درجیب ایدن غیر مسلم تبعه ملنه و سوله ایلله خیر خواه اولدقاری کوسترمه لیدرلر . تاریخک برکون طبیی اولوق کلوب چاربه‌ق اولان عکس‌العملی ، غضبی اورتندده سلامت قاپوسنک آناختاری ، بوکون یاغینی آیلک ، خیر خواهلق اوله جقدر . زنکیلر ساده پیامه خبرلری دکلر ، بر آژده و جداناریک سسنی دیکلهمه لیدرلر . هرکئی بویکی صدایه اویدورالر مادی و معنوی ، ایکی باشلی ساغلام برق آواز یاغش اولورلر .

خلاصه استانبولک ، یا تحکک وظیفه‌سی یانانلره یاردیدر . فقط ظاهری ، آلاچی برمعاونت دکلر ، اساسی ، قوتی بر یاردیدر . بکا اویله کلبورکک الهاک نظری اوززیزره چورولش ، شو صولک متجان ایچندک حرکتزه یاقور . یارینک سلائی بوکونک حرکتزه یاغلی ... دینرک احکامندن قوت آله‌رق پوره کرک کوستردیک بولده چالیشمالی بز . هر بیزک یا دوشه‌کاره دوشش بر امیدس خستمنی ، یا ماضیک تبدینده اوغراماستدن قورقدیغز منی منی بر یاروروسی ، یاخودده غریزنده خبرسز قالدیغز بر سوکیلمی واردور + بونلرک باشی ایچون ، تولولر بیزک روسی ، دریلر بیزک سلائی ایچون ، ساده ماللری ، ملکاری دکلر ، باغرلری ده یاغش اولان شو فقیر همشیریلر یاردیم ایتلی بز .

اسکی ساکن و رفاهلی دورلرده بیلر مثلنر بر فلاکت مایلیلین بویاغین ، جهان حیرتک ولوله‌سی ، بهالین ایچنده ، دوشونه که نه بویوک برادرده ... مصیبتک بویوکلی سبتده چالیشمالی . بشیکندده دینالک فلاکتلرندن خبرسز ساکن ساکن اوویان یارورمه باقارکن ، وجداندن کلوب ، بکا ، جو جوقلری سواقلره دوکولش عاقلره یاردیم امر ایدن قدسی سسی دیکلورم . بوکون ایشته شو معنوی سس استانبولک بویوک و شغلتلی پوره کنی ایلکه لیدر . بو سه اطاعت ایتلی بز !

رفیق مال

[۱] نوم — الله والشریعه . یقال منه «تکری نومی» ای شریعه الله و دین . و کذلک الملل کلاسی «نوم» و هذه لغة الصنین . (دیوان لغات ترک ، اوچینجی جلد ، صیفه ۱۰۰) .